

Sociaal

Wim Leerman, Ann Gods en Theo Janssens:
'Het decreet scheidt geen duidelijkheid over waar
de Vlaamse overheid met het OCMW naartoe wil.
Zal het in de toekomst autonoom blijven bestaan
of wordt het een gemeentelijke dienst?'

‘Het OCMW-decreet is een gemiste kans.’

Over enkele weken keurt het Vlaamse parlement het nieuwe OCMW-decreet goed. Het ontwerp gaf flink wat stof voor discussie. Niemand betwist dat de tekst goede principes bevat maar even veel punten stuiten op kritiek in de sector. Vooral de blijvende onduidelijkheid over de toekomst van het OCMW zorgt voor onrust. Ziet Vlaanderen het OCMW doorgaan als een autonome speler? Of is het decreet de eerste stap naar de opslorping van het OCMW door de gemeente? **BART VAN MOERKERKE**

Het ontwerp van OCMW-decreet werd op 10 juni uitvoerig besproken op een hoorzitting in de commissie voor Binnenlandse Aangelegenheden, Bestuurszaken, Institutionele en Bestuurlijke Hervorming en Decreetsevaluatie van het Vlaamse parlement. Namens de VVSG deed directeur van de OCMW-afdeling Piet Van Schuylenbergh een hele reeks voorstellen om de voorliggende tekst aan te passen. Ook de vertegenwoordigers van de federaties van OCMW-secretarissen en -ontvangers formuleerden hun opmerkingen. Het ziet er echter niet naar uit dat met hun kritiek nog rekening wordt gehouden. Zonder onverwachte gebeurtenissen keurt het Vlaamse parlement het ontwerp een van de komende weken goed. Lokaal legde het ontwerp en de VVSG-amendementen voor aan drie ervaringsdeskundigen: de Mechelse OCMW-ontvanger Ann Gods, de Dendermondse OCMW-voorzitter Theo Janssens en Wim Leerman, secretaris van het OCMW van Geraardsbergen. Hun globale evaluatie van het ontwerp is niet positief.

Theo Janssens: ‘Het Gemeentedecreet en het OCMW-decreet werden aangekondigd als de grote bestuurlijke hervormingen van de lokale besturen. Als we de twee analyseren, dan worden de verwachtingen niet ingelost. Het zijn grote ontgoochelingen. Het eerste wat ik van een OCMW-decreet verwacht, is duidelijkheid over waar de Vlaamse overheid met het OCMW naartoe wil. Die duidelijkheid is er absoluut niet en dat zorgt voor onrust.’

Wim Leerman: ‘Het was logisch geweest eerst een soort kern-takendebat voor de OCMW’s te organiseren, als basis voor de bestuurlijke hervormingen. Die analyse is niet gebeurd. Het gevolg is dat bepaalde maatregelen – ik denk aan de mogelijkheid dat gemeenten met minder dan 20.000 inwoners het met één secretaris doen voor gemeente en OCMW – voeding geven aan het gevoel dat er een verborgen agenda is die uiteindelijk zal leiden naar de afschaffing van het OCMW als zelfstandige entiteit.’

Theo Janssens: 'Er worden vooral veel procedures tot in de kleinste details vastgelegd. Als je de bestaande wet van 100 artikelen vervangt door een decreet van meer dan 250 artikelen, dan zegt dat voldoende. De betutteling neemt toe terwijl de expertise over de lokale politiek niet op het Vlaamse niveau zit maar in de gemeenten en bij de OCMW's. Laat hen zelf initiatief nemen.'

Ann Gods: 'Het decreet beknipt op de lokale autonomie. De regels voor bijvoorbeeld budgetwijziging of interne kredietaanpassing zijn enorm stringent terwijl de invulling eigenlijk voor een stuk de vrijheid van het lokale bestuur moet zijn. Tegelijkertijd neemt het ontwerp goede zaken uit de nieuwe OCMW-boekhouding niet over. Ik denk aan de interne audit die verdwijnt, terwijl in de schoot van de OCMW's van de dertien centrumsteden toch gebleken is dat de projecten van AudiO zeer veel aandacht krijgen.'

Is het decreet dan een stap achteruit?

Theo Janssens: 'Dit ontwerp is er gekomen zonder analyse van de werking, de sterktes en de zwaktes van de OCMW's, zonder bevraging van de sector. In die omstandigheden was het beter geweest de bestaande wetgeving te amenderen. We staan even ver als tevoren, er is nog steeds geen duidelijkheid over de toekomst.'

Wim Leerman: 'Een stap achteruit is het niet, de globale balans is niet negatief. Voeg het ontwerp samen met de negen bladzijden amendementen van de VVSG en je krijgt een goed decreet.'

Ann Gods: 'Het ontwerp is een gemiste kans.'

U spreekt over onrust bij de OCMW's. Is die merkbaar bij het personeel?

Ann Gods: 'Bij het personeel nog niet, wel bij de beleidsorganen en de topambtenaren. Zij stellen zich echt de vraag of het OCMW in de toekomst autonoom zal blijven of een gemeentelijke dienst zal worden.'

Meer samenwerking tussen gemeente en OCMW is toch een goede zaak?

Theo Janssens: 'Wat versta je onder samenwerking? Dat is de vraag. Als je dat niet definieert, vertaalt iedereen dat op zijn manier en ontstaat er onrust. Ik vraag me almaar meer af of de politiek al rijp is om de notie samenwerking op lokaal niveau in te vullen. Dat de OCMW-voorzitter deel uitmaakt van het college wordt door dat college, en bij uitbreiding door de gemeenteraad, soms zo vertaald dat zij in de plaats van de OCMW-raad beslissen wat het OCMW moet doen. Er zijn voorbeelden van die interpretatie en dat zorgt voor ergernis. Op zich is het goed dat de voorzitter in het college zetelt

omdat hij de sociale reflex kan binnenbrengen in alle gemeentelijke beleidsdomeinen. Maar het OCMW moet zijn opdracht autonoom kunnen blijven vervullen binnen het kader van zijn financiële dotatie.'

Ann Gods: 'Meer samenwerking kan het OCMW afhelpen van zijn imago van geldverkwister, een beeld dat nog vaak leeft in de gemeente. Als de voorzitter deel uitmaakt van het college of als een schepen OCMW-voorzitter wordt, dan wordt duidelijk hoe productief het OCMW is en welke dienstverlening het opzet met beperkte middelen.'

Theo Janssens: 'Niemand is tegen samenwerking. Alleen al om budgettaire redenen is ze noodzakelijk. Op het vlak van de ondersteunende diensten, voor alles wat met logistiek te maken heeft, zie ik niet in waarom we niet zouden samenwerken. En ik wil er ook wel eens op wijzen dat dankzij de NOB de OCMW's op veel vlakken performanter werken dan de gemeenten. Maar de samenwerking mag niet raken aan de corebusiness van beide besturen.'

Was dat de reden van het felle protest tegen het afgevoerde voorstel om toe te laten dat de maatschappelijk werkers van het OCMW aangestuurd worden door de gemeente?

Theo Janssens: 'In de federale wetgeving is vastgelegd dat elke vraag voor individuele dienstverlening voorafgegaan wordt door een verslag van een maatschappelijk werker tewerkgesteld bij het OCMW. Het OCMW is de expert in hulpverlening. Maatschappelijk werkers bij de gemeente zijn aanvullend. Ze zijn bezig met wijkontwikkeling, met kinderopvang, met de uitkering van welzijnspremies, met het begeleiden van de welzijnsraad. De Vlaamse regering heeft gelukkig begrepen dat ze met haar voorstel een stap te ver ging.'

Wat is er fout met de mogelijkheid dat gemeente en OCMW samen één secretaris of één financieel beheerder hebben als er minder dan 20.000 inwoners zijn?

Ann Gods: 'Dat is niet werkbaar. Het ontwerp van decreet – en dat is een goede zaak – vertrouwt de secretaris en de financieel beheerder een uitgebreid takenpakket toe. De financieel beheerder leidt een dienst, is verantwoordelijk voor de opmaak van een financiële nota bij de meerjarenplanning en bij het budget, is volwaardig lid van het managementteam, moet allerlei financiële rapporten uitbrengen, is verantwoordelijk voor het debiteurenbeheer, voert de girale betalingen uit. Dat voor gemeente en OCMW samen doen is niet haalbaar. En vergeet niet dat driekwart van de gemeenten minder dan 20.000 inwoners tellen. We hebben via amendementen geprobeerd die grens naar be-

STEFAN DEWICKERE

Theo Janssens:
'De bestaande wet van 100 artikelen wordt vervangen door een decreet van meer dan 250 artikelen. De Vlaamse betutteling en regulering neemt toe.'

Ann Gods:
'Ik vrees dat het managementteam, door de aanwezigheid van de voorzitter, een puur formeel orgaan wordt en dat daarnaast een echt ambtelijk orgaan zal ontstaan voor de beleidsvoorbereiding.'

STEFAN DEWICKERE

neden te halen en we hebben voorgesteld ook andere criteria in rekening te brengen zoals de dienstverlening of de activiteiten die een OCMW opzet.'

Theo Janssens: 'Een OCMW met enkele instellingen heeft een voltijds secretaris en financieel beheerder nodig.'

Wim Leerman: 'Komt daarbij dat OCMW's in kleine gemeenten vaak geen middenkader hebben. De secretaris moet daar bij gebrek aan mensen in staffuncties bij wijze van spreken alles doen. Maar ik kom terug op het fundamentele probleem: het gebrek aan concept. Als je toestaat dat er één secretaris is voor gemeente en OCMW, en je brengt geen duidelijkheid over waar je met het OCMW heen wilt, dan wordt dit aangevoeld als een eerste stap naar de afschaffing.'

Het ontwerp is geen stap achteruit, zei u bij het begin van het gesprek. Welke zijn de positieve punten?

Wim Leerman: 'Positief vind ik dat de tekst op sommige punten maatwerk toelaat. Het vaste bureau bijvoorbeeld is niet langer verplicht. In sommige OCMW's vervult het nu al nauwelijks een rol, in andere fungeert het bijna als een college dat heel vaak bijeenkomt. Het is goed dat de Vlaamse overheid de OCMW's nu zelf laat kiezen of ze nog een vast bureau in stand houden of niet. Een ander goed punt is de mogelijkheid om ruime bevoegdheden te delegeren aan de voorzitter of de secretaris. Ook het geven van verantwoordelijkheid aan de ambtenaren en het verplicht instellen van een managementteam is positief. Maar het ontwerp is inhoudelijk vaak slordig waardoor de lezer er een negatief gevoel aan overhoudt.'

Ann Gods: 'Dat de voorzitter als volwaardig lid met raadgevende stem deel uitmaakt van het managementteam is een slechte zaak. Laat dat toch over aan de plaatselijke autonomie. Waarom moet er een politicus in een ambtelijk orgaan zitten? Dat zal niet werken. Ik vrees dat het managementteam afgeslankt zal worden tot een puur formeel orgaan en dat er daarnaast een echt ambtelijk orgaan zal ontstaan dat met beleidsvoorbereiding bezig is.'

Hoe staat u daar als voorzitter tegenover, mijnheer Janssens?

Theo Janssens: 'Ik vind het ook niet goed dit te verplichten. Als het team mij nodig heeft of als het mijn advies wil over de politieke haalbaarheid van bepaalde ideeën, dan wil ik graag langskomen maar ik hoef er zeker niet altijd bij te zijn. Uiteindelijk blijven het de politici die de finale beslissing nemen. We zeggen altijd dat de ambtenaren creatief moeten zijn en verantwoordelijkheid moeten nemen maar als er dan een ambtelijk overlegorgaan is, dan ontstaat er wantrouwen. Ik begrijp dat niet.'

Maar we zaten bij de positieve punten van het ontwerp.

Ann Gods: 'Ik ben globaal heel tevreden over de taakverdeling tussen secretaris en financieel beheerder. De tekst zegt wel dat de financieel beheerder onder de functionele leiding staat van

de secretaris – en dat wekt bij sommige van mijn collega's achterdocht – maar ik vind dat we nu meer dan vroeger op hetzelfde niveau staan. Het is aan de financieel beheerder zelf om iets van de functie te maken en waardering af te dwingen. Ook het opzetten van een internecontrolesysteem door het managementteam is een prima vernieuwing.'

Wim Leerman: 'De secretaris kan door de uitgebreide delegatiemogelijkheden van de raad of het vaste bureau een echte ceo worden, en dat is een goede zaak. Ook zeer interessant is de verdere versoepeling van de personeelsformatie. Het systeem om contractanten aan te werven wordt uitgebreid waardoor we veel sneller kunnen inspelen op de behoeften. Het internecontrolesysteem is eveneens een verbetering. Het zal nogal wat denkwerk vragen om het op te zetten maar het zal ons ook verplichten naar onszelf te kijken. Dat doen we nu soms te weinig omdat we te zeer gefocust zijn op onze dienstverlening. Wat de taakverdeling met de financieel beheerder betreft, zijn er natuurlijk de lastige punten van het kasbeheer en de dubbele handtekening. Het kasbeheer zit nu bij de ontvanger en dat zal in de praktijk wel zo blijven maar de secretaris wordt wel verantwoordelijk. Dat is niet logisch. En ook de dubbele handtekening is geen goed idee.'

STEFAN DEWICKERE

Wim Leerman:
'Voeg het ontwerp samen met de negen bladzijden amendementen van de VVSG en je krijgt een goed decreet.'

Theo Janssens: 'De dubbele handtekening zou je kunnen oplossen via het internecontrolesysteem. Het is onbegrijpelijk dat iedereen het er eigenlijk over eens is dat de regeling in het ontwerp niet deugt, maar toch blijft ze staan.'

Wim Leerman: 'Veel principes in de tekst zijn prima maar de uitwerking is niet af.'

Ann Gods: 'Nog zo'n voorbeeld. De tekst voert de evaluatie in van de secretaris en de financieel beheerder. Dat is goed. Maar die evaluatie moet gebeuren door een extern bureau van deskundigen in human resources. Wat houdt dat in? Bovendien voorziet de tekst niet in een beroepsprocedure.'

Ook met de manier waarop de externe audit geregeld is, is de VVSG niet tevreden.

Ann Gods: 'Alle 308 gemeenten en OCMW's moeten hun ontwerp van jaarrekening voorleggen aan de externe auditcommissie, die binnen dertig dagen een uitspraak moet doen. Die meer dan zeshonderd dossiers zullen allemaal in het tweede kwartaal binnenkomen. In de provincie Antwerpen staan zes mensen in voor de externe audit. Dan weet je toch al op voorhand dat zij die massa werk niet zullen aankunnen.'

Theo Janssens: 'Het ontwerp treedt op sommige punten veel te veel in detail, andere vanzelfsprekende zaken staan er niet in. Waarom raakt het dan toch door het parlement? Omdat het een technisch decreet is waar geen grote politieke veranderingen in zitten. Politici liggen niet wakker van een technisch debat.'

Bart Van Moerkerke is redacteur van Lokaal